

Katsaus pelastustoimen ja varautumisen kysymyksiin

Hallitusohjelman toimeenpanon eteneminen -tietofoorumi 8.12.2025

Vesa-Pekka Tervo

Pelastustoimi

Yhdenmukainen ≠ yhdenvertainen

- Palveluiden saatavuutta kehitetään erilaisten käyttäjäryhmien tarpeet huomioiden ja **väestön perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen varmistaen**. Hallitus kiinnittää huomiota palveluiden saavutettavuuteen, esteettömyyteen ja selkokielisyyteen
- *Tavoite ei siis yhdenmukaiset palvelut vaan perusoikeuksia yhdenvertaisesti toteuttava turvallisuustaso.*

Pelastustoimi hyvinvointialueella

- Hallitus seuraa ja arvioi tiiviisti palvelujärjestelmän toimivuutta **ml. palveluiden integraation toteutuminen ja palveluiden saatavuus.**
- *Pelastustoimi tulee aina lukea integraation piiriin, vaikka pelastustoimen säädökset perustelevat tätä vajavaisesti, esim. asemaverkosto ja yhteiset tilannekeskuspalvelut tarjoavat mahdollisuuksia yhteisille rakenteille ja integroiduille palvelukokonaisuuksille.*

Pelastustoimen henkilöstön riittävyys

- Sote- ja **pelastusalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaamiseksi** käynnistetään Hyvän työn ohjelma, joka sisältää strategisessa tiekartassa 2022-2027 ehdotettuja toimenpiteitä.
- **Ohjelman toteuttamiseen varataan yhdeksän miljoonan euron kertaluontoinen määräraha** hallituskaudelle. Varmistetaan kansallisella tasolla riittävä tietopohja ja ennakointi henkilöstön tarpeesta ja koulutusmääristä tuleville vuosille.
- *Ohjelman toteutukseen varataan 9 M euroa (muutoin ei ole osoitettu varoja hallitusohjelman toteutukseen pelastustoimen osalta, hallitusohjelmaan kirjatulle **Pelastusalan posttraumatyöpajojen jatkuminen varmistetaan** ei ole varattu valtion rahoitusta.)*

 Alan työturvallisuusraportoinnissa ja seurannassa hyödynnetään samaa järjestelmää alueesta riippumatta – kansallisiin järjestelmiin mahdollistetaan integraatio tai rajapinnat.	 Järjestelmät ovat helppokäyttöisiä ja ilmoituksen tekeminen on nopeaa, jolloin motivaatio ilmoituksen tekemiseen kasvaa ja tietoa kertyy nykyistä laajemmin.	 Työturvallisuudesta kerätään mahdollisimman laajasti erilaisia tietoja – kerättävät tiedot ovat yhdenmukaisia alueesta ja pelastuslaitoksesta riippumatta.	 Kerääntyvää työturvallisuustietoa hyödynnetään vertailu-, seuranta- ja tutkimustarkoituksiin sekä toiminnan kehittämiseen niin alue- kuin kansallisella tasolla.
✓ Kivijalka: Kivijalka muodostaa pohjan kansalliselle työturvallisuus-raportoinnille. ✓ Integraatio: Tietojen siirto alueiden järjestelmien ja Kivijalan välillä mahdollistetaan integraatiolla tai muulla rajapintaratkaisulla. ✓ Yhtenäinen järjestelmä: Ideaali-tilanteessa kaikki alueet hyödyntäisivät samaa järjestelmää. Samaa järjestelmää voitaisiin hyödyntää myös pelastuslaitosten omavalvonnassa. Vaatii alueita velvoittavaa lainsäädäntöä. ✓ Sopimuspalokunnat: Raportointi tehdään samaan järjestelmään muun henkilöstön kanssa. ✓ Tietoturva: Hyödynnettävien järjestelmien tietoturvasuhteet varmistetaan.	✓ Yksinkertaisuus: Työturvallisuusilmoituksen tekeminen on helppoa ja kaikille mahdollista. Työturvallisuuden edistäminen huomioidaan perehdytyksessä, ja siihen tarjotaan säännöllistä koulutusta ja tukea. ✓ Mobiilikäyttö: Työturvallisuuden ilmoitusjärjestelmä toimii myös mobiilisti. ✓ Ilmoituksen sisältö: Ilmoituksen täyttö perustuu valmiisiin kenttiin. Kerättävät tiedot eivät etsi syyllisiä vaan keskittyvät organisaatioihin, käytännön työhön sekä alan rakenteisiin ja kulttuuriin liittyviin työturvallisuusilmiöihin. ✓ Motivaatio: Motivaatio tehdä ilmoitus kasvaa, kun ilmoituksen teko on helppoa ja nopeaa ja ilmoituksen tehnyt saa tiedon ilmoituksen käsittelyn etenemisestä ja sen lopputuloksesta. Alan työturvallisuuden tietopohja laajenee ja toimintaa voidaan seurata ja kehittää tietoperusteisesti.	✓ Tietojen yhdenmukaisuus: Ideaali-tilanteessa kaikki alueet raportoivat yhtenäisiä työturvallisuustietoja. Vaatii alueita velvoittavaa lainsäädäntöä. ✓ Tietotarpeiden määrittely: Tietojen keruu perustuu kansallisesti määriteltyihin tietotarpeisiin. Ohjaava viranomainen määrittelee vähimmäistietosisällöt, joista kaikkien alueiden tulee raportoida säännöllisesti. ✓ Tietojen yhdistely: Työturvallisuustietoja yhdistellään organisaatioiden HR- ja talousjärjestelmien sekä työterveyshuollon tietojen kanssa. ✓ Kerättävät tiedot: Tietoja kerätään laajasti mm. työhön liittyvistä riskeistä, tapaturmista, vaaratilanteista, kuormituksesta sekä positiivisista havainnoista ja hyvistä käytännöistä.	✓ Trendien seuranta: Työturvallisuustiedot kertovat henkilöstössä ja yhteiskunnassa havaittavista ilmiöistä, mikä tukee ennakoivaa työturvallisuusjohtamista. ✓ Kehittäminen: Toimintaa ja työmenetelmiä voidaan kehittää tietojen perusteella turvallisemmiksi. Tämä edellyttää, että työturvallisuuteen liittyvät vastuut ja toimenkuvat määritellään selkeästi niin organisaatioissa kuin kansallisesti. ✓ Tutkimus: Tietoja on tärkeä voida hyödyntää myös tutkimustarkoituksiin. ✓ Vertailu: Yhdenmukaiset tiedot mahdollistavat alueiden välisen vertailun ja tukevat vertaisoppimista ja yhteistyötä. ✓ Seuranta ja viestintä: Tietoja tulee seurata säännöllisesti sekä alueilla että kansallisesti yhtenäisesti määriteltyjen mittarien perusteella. Tuloksista tulee viestiä systemaattisesti ja avoimesti eri tasoilla.

 Toimintamallin käyttö mahdollistaa työturvallisuuden tietoperustaisen johtamisen. Runsaan, valtakunnallisesti yhdenmukaisen ja laadukkaan työturvallisuustietopohjan avulla alan toimintaa voidaan kehittää yhä turvallisemmaksi, kun toimenpiteitä voidaan kohdentaa niihin asioihin tai teemoihin, missä tarve on tiedon perusteella suurin. Ideaalitalanteessa kaikilla alueilla hyödynnetään työturvallisuuden edistämiseksi yhtenäistä standardia (esimerkiksi ISO 45001).

Vaikuttavuuden kehittäminen

- **Vahvistetaan valtion ohjausta vaikuttavuusperustaisesti. Tuetaan vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden tutkimusta,** joka kohdentuu palvelujärjestelmään, sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.
- *Pelastustoimi ei lainkaan mainittuna vaikuttavuustavoitteita määrittävässä tekstiosuudessa.*
- *[Pelastustoimen palvelutarvehanke](#) on Hyvinvointialueiden pelastustoimen palvelutarpeen määrittelyyn liittyvä sisäministeriön tutkimushanke.*
- *Hankkeen lähtökohtina lakisääteisten tehtävien ja rahoituksen suhde.*

Ohjaus

- **Hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen** säädetään VM:n tehtäväksi ja vahvistetaan ministeriön voimavaroja. VM:n johdolla STM, SM ja VM sekä muut viranomaiset seuraavat ja arvioivat hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta.
- Eri ministeriöiden päällekkäiset hyvinvointialueiden toimintaan ja talouden ohjaukseen liittyvät lakisääteiset välineet (muun muassa **neuvottelukunnat, neuvottelut ja valtakunnalliset tavoitteet**) yhdistetään.
- *Valtavan tärkeä kirjaus pelastustoimelle, jonka ohjauksen tason löytämisessä sisäministeriö on epäonnistunut.*
- *Integraatio ohjauksessa tukee hyvinvointialueiden johtamista kokonaisuutena, strategiatasolla pitäytymistä ja pakottaa ministeriöt aiempaa tiiviimpään keskinäiseen yhteistyöhön.*

Varautuminen

Valmius ja varautuminen

- **Kehitetään sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista** vastata kansainvälisiin, kansallisiin ja alueellisiin riskeihin normaali- ja poikkeusoloissa **vahvistamalla viiden yhteistyöalueen roolia**. Tarkennetaan lainsäädäntöä, jotta hyvinvointialueiden, 5 yhteistyöalueen ja kansallisen tason johtamis-, ohjaus- ja muut järjestelyt muodostavat kansallisen kokonaisuuden. Vakiinnutetaan sote-valmiuskeskusten toiminta ja varmistetaan huoltovarmuuden huomiointi valmiussuunnittelussa ja hankinnoissa.
- *Sosiaali- ja terveystoimen lainsäädännön osa-alueella on ollut merkittävää etenemistä. Soveltamisala rajoittaa hyvinvointialueita koskevien kokonaistarkastelujen tekemistä.*
- *”Hyvinvointialuetta” ei tunnisteta varautumistoimijaksi. Alueellinen yhteinen varautuminen ei saa huomiota.*
- *Alueellisella yhteisellä varautumisella vahva yhteys kokonaisturvallisuuden malliin.*

”Kokonaisturvallisuus”

- Kokonaisturvallisuus on **tila**, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on riittävässä määrin varauduttu.
- Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon (2012) mukaan suomalaisen yhteiskunnan varautuminen **toteutetaan** kokonaisturvallisuuden **periaatteella**. Tämä tarkoittaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista **viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana**.
- Valtioneuvoston periaatepäätöksen (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, 2017) mukaan kokonaisturvallisuus on aiemmista määritelmistään **kehittynyt ensisijaisesti yhteistoimintamalliksi**, jossa toimijat jakavat ja analysoivat turvallisuutta koskevaa tietoa sekä suunnittelevat, harjoittelevat ja toimivat yhdessä. Yhteistyön perustana ovat lakisääteiset tehtävät, yhteistyösopimukset ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategia.

Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyö turvallisuudessa ja varautumisessa

- Hallintovaliokunta *HaVL 12/2021 vp totesi mietinnössään, että:*
 - Kunnat ovat jatkossakin keskeisiä turvallisuuden toimijoita ja pelastustoimelle välttämättömiä kumppaneita turvallisuuteen, varautumiseen ja valmiuteen liittyvissä kysymyksissä. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyötä tarvitaan esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelussa, kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa sekä kuntien vastuulla olevan toiminnan tilannekuvan tuottamisessa ja välittämisessä.
 - Valiokunta näki, että kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyöstä turvallisuuden ja varautumisen kysymyksissä tulisi neuvotella hyvinvointialuelain 14 §:n mukaisesti vähintään valtuustokausittain.
- Kuntien johto muodostaa keskeisen johtamistason kaikissa turvallisuustilanteissa. Tilannekuvan kokoaminen ja välittäminen tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että johtamisessa tarvittava tieto on kaikilla johtamisen tasolla käytettävissä.

Toimivalta normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

- Lähtökohtaisesti normaalioloissa esiintyvät uhat voidaan torjua viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja voimavaroin sekä muuttamatta normaaleja hallinnollisia käytänteitä.
- Hyvinvointialue on **valmiusorganisaatio**, jolla on häiriötilanteessa välitön kyky aloittaa toimenpiteet tilanteen normalisoimiseksi. Sellaisia häiriötilanteita, joihin hyvinvointialue ei normaaleilla toimivaltuuksilla kykenisi alkuvaiheessaan vastaamaan, voi pitää hyvin poikkeuksellisina.
- Hyvinvointialueiden tulisi arvioida ennakkoon sekä harjoitella erilaisten häiriötilanteiden vaikutuksia **hallintoon ja päätöksentekoon** organisaation resilienssin vahvistamiseksi.
 - Pelastusopisto tuottaa koulutussisältöjä erityisesti konsernitasolle.

”Häiriötilanne”

- Häiriötilannetta ei ole lainsäädännössä määritetty, ja tulkinnat häiriötilanteesta riippuvat toimijoiden resursseista ja kyvykkyydestä, eikä yleisesti tai yhteisesti hyväksytystä määrityksestä.
- Häiriötilanteen aikaisen toiminnan tyypillisiä tunnusmerkkejä ovat tarve yhteistyön ja viestinnän tehostamiseen.
- Hyvinvointialueella voidaan lisäksi ottaa hallintosäätöön määräyksiä, joilla varmistaa häiriötilanteessa päätöksenteon ja hallinnon jatkuvuus. Näillä hallintosäännön määräyksillä määrätään hyvinvointialuelain 95.4 §:n toimivaltuuksista normaaliolojen häiriötilanteissa.
- Eduskunnan hallintovaliokunta on (HaVM 34/2022 vp) korostanut, ettei **normaalista poikkeavien johtamisjärjestelyjen, päätöksentekomenettelyjen tai toimivaltamääräyksien soveltamiseen ole asiallisia perusteita missä tahansa normaaliolojen häiriötilanteessa.**
- Valiokunta katsoi, että **sääntelyä on tulkittava suppeasti.**

Alueellisen varautumisen yhteistyön kehittämishankkeen raportin palaute*

- Nykyisessä turvallisuustilanteessa valtion rooli näyttää korostuvan, mutta alueellisen ja paikallisen tason varautumisen kehittäminen edellyttää alueellisen omistajuutta, jota alueella ei voi edustaa valtion alueellinen toimija.
- Alueellinen yhteinen varautuminen edellyttää laajaa ja toimivaa yhteistyötä, jossa alueen kokonaiset varautumisessa on tärkein toimintaa mitoittava ja toiminnan muotoja ohjaava periaate.
- Yhteisessä alueellisessa varautumisessa hyvinvointialueille sopii luontevasti johtava rooli valmiusorganisaatioluonteen, tilannekuvan ylläpidon kyvykkyyden, osaamisen, perinteiden sekä toimivien yhteistyösuhteiden perusteella.

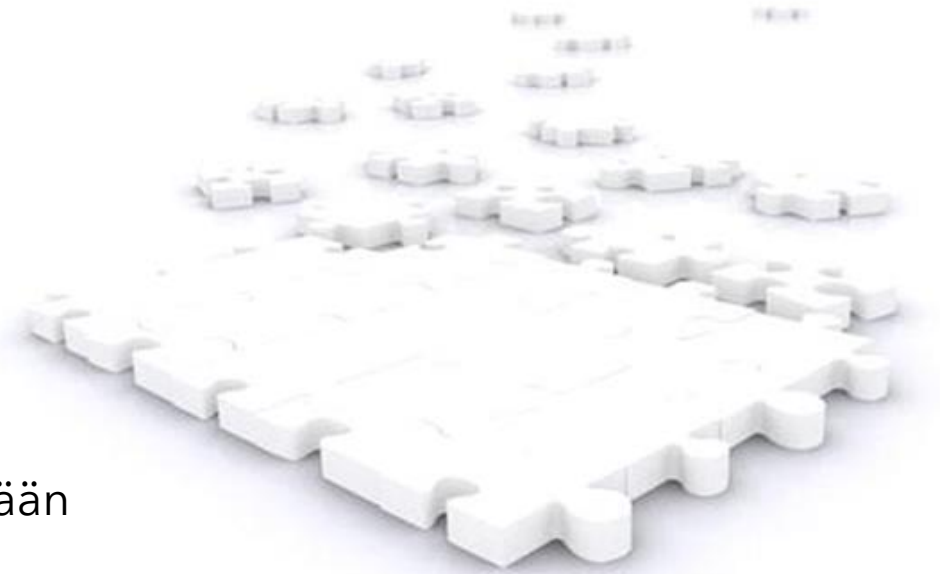
**Alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuvatoiminnan kehittämishankkeen raporttia (SM ja VM) koskeva lausunto.*

Strateginen taso

- Toteutetaan kaikilla hallinnonaloilla **häiriö- ja kriisitilanteiden sääntelyn kokonaistarkastelu**.
- **Valmiuslain kokonaisuudistuksella** rakennetaan tarvittavat toimivaltuudet kriisien johtamiseen ja varautumiseen.
- Hallitus laatii **kansallisen turvallisuuden strategia**n.
- **Yhteiskunnan kokonaisturvallisuusstrategia** uudistetaan vastaamaan uuden turvallisuusympäristön vaatimuksia.
- *Merkittävien strategisten asiakirjojen päivitys neljän vuoden aikana. Suuri valmistelutaakka ja merkittävä määrä liikkuvia osia.*

Ennakointia (?)

- Valtioneuvoston turvallisuusjohtamisen toimintamallin kehittäminen -hanke sekä valmiuslain päivittäminen
 - "...kuvataan kokonaisturvallisuutta, kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuutta koskevien linjausten hierarkia sekä tehdään tätä koskevat muutosesitykset."
 - Turvallisuuskomitean siirto toimivaltaa (? vai funktiota) muuttamatta valtioneuvoston kansliaan?
=> valtioneuvostotason yhteinen varautuminen?
 - Luodaan joustoa siten, että toimivaltuuksia voitaisiin tarkastella turvallisuustilanteesta riippumatta?
- VN/VNK:n tehtävää vastaava yhteisen varautumisen alueellinen tehtävä hyvinvointialueille?
- Luottamuselimet ja hyvinvointialueen konsernitason toteuttama kokonaisjohtaminen ovat erittäin merkittävässä roolissa määrittämässä varautumisen pelisääntöjä hyvinvointialueella ja hyvinvointialueen yhdyspinnoissa.

Hyvinvointialueen varautuminen - opas 2.0: Varautumisen yhteistyön sisältöjä

<https://www.hyvil.fi/wp-content/uploads/2024/03/Hyvinvointialueen-varautuminen-opas-2.0-1.pdf>

Hyvinvointialueen varautumisen pikaopas

<https://www.hyvil.fi/wp-content/uploads/2025/06/Hyvinvointialueen-varautumisen-pikaopas-2025.pdf>

Kiitos, kysymyksiä?

Vesa-Pekka Tervo
Kehittämispäällikkö

vesa-pekka.tervo@hyvil.fi

040 7197 150

@VPTervo

H Y V I
N V O I N T I
A L U E Y H
T I Ö V
Ä L **HYVIL** F Ä
R D S O M R
Å D E S B O L
A G E T

www.hyvil.fi